

KO E MO'ONI?

VAKAI E NGA AHI MO'ONI'I ME'A KAU KI HE COVID-19

1

'E 'IKAI uesia 'e he huhu malu'i COVID-19 'a ho fa'ungá pe afa DNA.

'Oku fakatou ngāue'aki 'e he huhu malu'i Moderna moe Pfizer 'a e Messenger RNA (pe ko e mRNA), ko e kemikale 'oku fakatupu fakanatula pē ia 'e hotau sino. 'Oku ako'i 'e he mRNA 'a hotau sino ke ne malu'i kitautolu 'aki 'ene ngaohi 'a e ngaahi sotia malu'i (antibodies) mo e ngaahi selo (cells) 'oku ne tau'i 'a e mahaki.

Ko e mRNA mei he huhu malu'i COVID-19 'oku 'ikai ke teitei hū ia ki he kongā nucleus 'o e seló - 'a ē 'oku 'i ai 'a e DNA. 'Oku 'uhinga ia 'oku 'ikai ke lava 'a e mRNA ke ne teitei lava 'o uesia 'a hotau DNA. Ko e lava pē 'a e ako'i 'e he mRNA hotau ngaahi seló (cells), 'oku faka'auha 'e he enzymes 'a e mRNA ke 'oua na'a toe 'i loto 'i hotau sinó.

'E lava 'e he huhu malu'i COVID 'o liliu hoku DNA? 'Eku tō'onga mo'uí? Hoku fa'unga (genes) fakafāmili?

2

'E 'IKAI uesia koe 'e he huhu malu'i COVID-19 'aki 'a e kolona vailasi.

'E malava keu ma'u 'a e COVID-19 mei he huhu malu'í?

'Oku 'ikai ha kolona vailasi 'i he huhu malu'i COVID-19. 'E 'ikai ke ma'u koe 'e he kolona vailasi mei he huhu malu'í.

'Oku fakahinohino 'e he huhu malu'í 'a hotau ngaahi seló (cells) ke nau fo'u 'a e ivi (protein) 'oku na fofonga tatau pē mo ia 'oku ma'u 'i he fukahi valasi COVID-19. Ko hono 'ave 'o e fakahinohino ko iá, 'oku ngāue'aki 'e he huhu malu'í ha talafekau ko e messenger RNA (mRNA), pe ko e vailasi pē 'oku 'ikai ke fakatu'utamaki kuo ngaohi ke 'oua te ne fakatupu ha puke. 'Oku ako leva 'a e sino ke ne 'ilo'i 'a e ivi (protein) ko ia koe'uhi ke ne fakahoko 'a e tali'i 'e he sino 'o ka hū ki loto 'a e vailasi COVID-19.

3

'E malava ke fakatupu 'e he huhu malu'i COVID-19 ha ngaahi faka'ilonga mahaki hangē 'o e fuluu, ka 'oku tātāitaha ke puke lahi ha taha mei ai.

'Oku malava pē ke 'i ai ha ngaahi uesia kehe (side effects) hangē ko e langa 'ulu, langa uma, ongosia pe ko ha mofi 'i ha 'aho 'e taha pe ua ho'o huhu malu'í. Ka ko e ngaahi uesia ko ení 'oku 'ikai fuoloa pea ko e ngaahi faka'ilonga pē ia 'oku ngāue 'a e huhu malu'i.

Ko e uesia kovi (severe allergic reactions) lahi 'aupito ko ia ko e anaphylaxis 'oku fu'u hāhāmolofia 'aupito, neongo 'oku malava pē ke hoko, 'o tautau tefito kiate kinautolu 'oku 'osi 'i ai pē honau ngaahi tu'unga kovi kiate kinautolu 'oku kau kovi ki ai ha faito'o (severe allergic conditions). 'Oku malava kotoa pē 'o faito'o.

'Oku 'i ai pē 'a e ngaahi malu'i na'a ai ha me'a 'e hoko. Ko e hili pē ho huhu malu'í, 'e fekau ke ke nofo ma'u 'i he kilinikí ha miniti 'e 15 ke siofi pē 'o fakapapau'i 'oku 'ikai ha uesia kovi 'aupito kiate koe koe'uhi ko e huhu malu'í.

Ku ou fanongo he ngaahi talanoa sasala ki he ngaahi me'a 'i loto 'i he huhu malu'í.

4

Ko e huhu malu'i COVID-19 'oku 'IKAI ha ngaahi konga fakacompiuta ai (tracking chips), tisiú 'o ha pēpē mate (fetal tissue), ngaahi me'a ngaohi mei he puaká, ukamea fakatu'utāmaki pe ha fa'ahinga me'a kona (toxic).

Ko e konga lahi taha 'i he ongo huhu malu'i Pfizer mo e Moderna ko e afa fakatukufakaholo (genetic material) ko e mRNA. 'Oku 'i ai mo e lolo (lipids), masima, 'esiti 'asetiki (konga lahi taha ia 'o e viniká), moe suka 'i he huhu malu'i. Ko e konga lahi taha 'i he ongo huhu malu'i Johnson & Johnson (J&J) ko e vailasi fuluu, ka kuo liliu ke 'oua 'e fakatupu puke. 'Oku talaange 'e he mRNA ki ho ngaahi selo (cells) ke ne fakatokanga'i 'a e COVID-19 pea ne malu'i koe mei ha'o puke ai. 'Oku 'i ai mo e ngaahi faito'o fakanonga (stabilizers) 'i he huhu malu'i J&J (ko e masima, 'alokaholo, polysorbate 80, hydrochloric acid) mo e 'esiti amino.

'Oku si'isi'i ange 'a e ngaahi me'a 'oku ngaohi 'aki 'a e huhu malu'í 'i he me'a 'oku ngaohi 'aki 'a e kofukofu chips pateta!

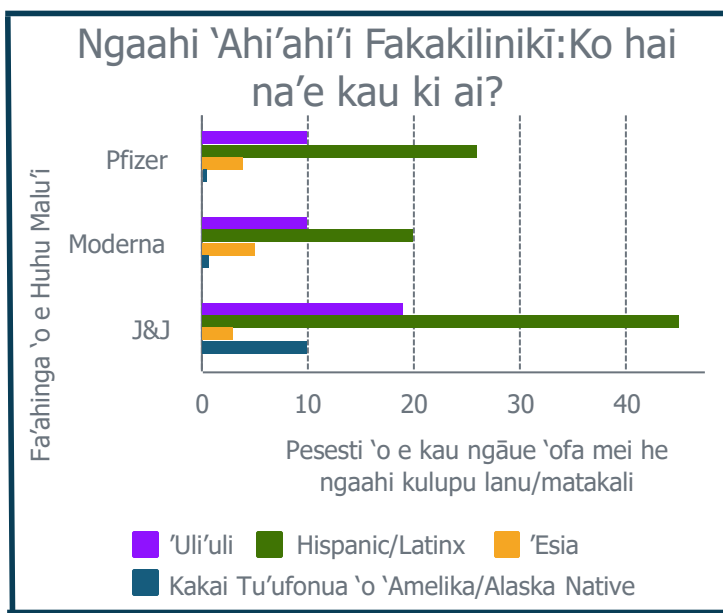
5

'I he ngaahi komiuniti lanu, 'oku holoki 'e he huhu malu' COVID-19 'a e takoto falemahaki mo e mate.

'I he te'eki fakalalakaka 'a e huhu malu' COVID-19, ko e kau tui malohi kau taukapo'i na'a nau 'ohake 'enau tokanga ki he hisitolia mo e fakatamaki lolotonga 'oku fakahoko 'e he ngaahi kautaha faito'o mo e pule'anga ki he kakai 'uli'uli, kakai tu'. Koe'uhi ko 'enau ngaahi taukave, 'i he lau mano 'o e kakai na'a nau fili ke nau kau (volunteer) ki he 'ahi'ahi 'o e huhu malu' COVID-19. Kuo ola lelei 'a e ngaahi huhu malu'i 'i he ngaahi kulupu matakali tu'ufonua.

'Ikai ngata ai, ko e kakai lanu na'a nau 'i he ngaahi lakanga taki 'i hono fakalalakaka' 'o e ngaahi huhu malu'i. 'O hangē ko, Dr. Kizzmekia Corbett, ko e saienisi 'uli'uli ko e Taki 'o e fekumi ki he huhu malu'i kolona vailasi 'a e National Institute of Health.

Ko e kakai 'uli'uli, kakai tu'ufonua 'o 'Amelika (Native American), Latino, mo e ngaahi komiuniti Pasifiki 'oku uesia lahi taha 'enau takoto falemahaki mo mate 'i he COVID-19 'i King County. Ko e ngaahi komiuniti ko 'eni te nau kau 'i he ni'ihii 'e kaunga lelei taha ki ai mau 'oku 'omai 'e he huhu malu'i.

Ngaahi ma'u'anga tokoni tanaki mai

Ki ha toe fakamatala ki he huhu malu'i COVID-19 pea mo e vakai pe 'oku ke fe'unga ke ke kau ki ai (eligible): kingcounty.gov/covid/vaccine/tongan

'Ilo ki he tauhi 'o e COVID-19, sivi, nofo fakamavahe'i/kolonitini, mo e ngaahi ma'u'anga fakamatala ma'ae ngaahi kautaha: KingCounty.gov/covid/tongan

Ki ha ngaahi fehu'i fakafaito'o COVID-19 pe ko e tokoni ke puka hao sivi COVID-19 pe 'apoinimeni huhu malu'i, ta ki he: (206) 477-3977 ha fa'ahinga 'aho pe mei he 8:00 pongipongi ki he 7:00 efiafi. 'Oku 'i ai 'a e kau fakatonu lea.

